

NIHÂL ATSIZ'IN TÂRİH ALGISI VE TÜRK TÂRİHİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ*

Murat YILMAZ**

ÖZET

20. yüzyıl Türk düşünce hayatının önemli simâlarından biri olan Hüseyin Nihâl Atsız, fikir adamlığının yanında edebiyâtçı ve târihçi kimliğiyle de ön plana çıkmıştır. Onun hakkındaki araştırmaların çoğu yalnızca Türkçülük ülküsünü ele alan çalışmalar olmakla birlikte, ilim adamlığı bağlamında târihçiliği de göz ardı edilmemesi gereken bir araştırma alanıdır. Atsız'ın bakış açısıyla târih, yalnızca geçmiş zamanın bilgisi demek değildir. Onun târih anlayışında bir topluluğun millet olarak adlandırılması için târih bir zorunluluk ve bir tecrübe kaynağıdır. Bunun yanında millî değerlerin korunması noktasında da kutsal bir mânâ ifâde etmektedir. Buradan hareketle çalışmanın ilk bölümünde Atsız'ın târih denilen kavrama yüklediği mânâ açıklanarak genel itibariyle târih algısı ortaya koyulacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise Atsız'ın Türk târihi hakkındaki görüşleri ele alınarak bugün dahi hâlâ târihçiler arasında çözüme kavuşturulamamış olan Türk târihinin dönemlendirilmesi ve devamlılığı konusunda ileri sürdüğü tezler incelenerek, bunun Türk târih felsefesi ve metodolojisi yönünden önemine değinilecektir. Şimdiye dek Atsız'ın târih felsefesini ayrıntısıyla inceleyen bir araştırma yapılmamıştır. Bu açıdan makalemiz, Atsız ile ilgili önemli bir konunun aydınlatılmasında önemli bir görevi yükleneyecektir. Bunun yanında Atsız'ın sahip olduğu fikri yapının ve târihçiliğinin etkisiyle Türkçü târih anlayışı diyebileceğimiz bir kavramın ortaya çıkarılması ve irdelenmesi bakımından da makalemiz bir ilk olacaktır. Nihâl Atsız'ın görüşleri doğrultusunda Türkçü târih anlayışının târihe yüklediği mânâ ve ondan beklentilerine dikkat çekilecek ve Türk târihinin metodolojik sorunlarına nasıl bir yaklaşım sergilendiği eleştirel bir şekilde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nihal Atsız, tarih, tarih bilinci, tarih felsefesi, tarihçi.

* Bu makale 24-25 Kasım 2014 târihinde Gazi Üniversitesi'nde düzenlenen II. Genç Akademisyenler Sempozyumu'nda sunulmuş olan tebliğ metninin yeniden düzenlenmesiyle oluşturulmuştur.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Karadeniz Teknik Üniversitesi Doktora Öğrencisi, El-mek: muratsiz61@hotmail.com

---

NIHÂL ATSIZ'S HISTORY PERCEPTION AND OPINIONS ABOUT TURKISH HISTORY

ABSTRACT

Nihal Atsız one of the most important figures of Turkish intellectual life in 20th century was known also for being a man of letters and a historian along with his ideology. Most of the researches about him were based on his Turkism ideology but his perception of scientific history is a field also cannot be ignored. From Atsız's perspective history is not only the knowledge of past. In his history perception, history is an obligation and integral part of a nation to name it and experience of it. Besides, it means a important purpose at the point of protecting a nation's values. According to this, at the beginning of this research Atsız's history perception will be defined. In second part, Atsız's opinions about Turkish history will be analyzed and his theories about periodization of Turkish histories's eras which are still controversial among today's historians. His theses will be criticized and his ideas about Turkish history philosophy and methodology. There has been no research reviewed in detail about Atsız's philosophy of history, till the present day. In this respect, our article will have an important task for the elucidation of important issues related to Atsız. In addition, this article will be a first in terms of disclosure and examination of a concept that we can call as Turkist conception of history with the impact of Atsız's mentality and historiography. In accordance with Nihâl Atsız's opinions, it will be pointed out how Turkist conception of history ascribes of a meaning to the history and expectations from the history; and how approached to the methodological problems of Turkish history will be discussed critically.

STRUCTURED ABSTRACT

Nihâl Atsız one of the most important figures of Turkish intellectual life in 20th century was known also for being a man of letters and a historian along with his ideology. Most of the researches about him were based on his Turkism ideology but his perception of scientific history is a field also cannot be ignored. Since the earlier periods of their relationships Atsız attracted the attention of Fuad Koprulu and became assistant at the Institute of Turkic. However, he was removed from the university because of his opposition to the history theses which put forward at Turkish History Congress I. Because of the political and ideological concerns his contribution to Turkish history philosophy and methodology was not considered as needed. Unfortunately, this situation has continued until today. With this article, we will try to evaluation this issue which is ignored so far. From Atsız's perspective, history is not only the knowledge of past. In his history perception, history is an obligation and integral part of a nation to name it and experience of it. Besides, it means a important purpose for the protecting a nation's values. Atsız's history perception formed in a unique concept. History has an important place in Atsız's understanding of the history philosophy which is not only idea of past but also having a social utilitarianism function and serving as a foundation on the formation of

---

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/9 Summer 2015

the nation. Taking account the importance of history for Atsız as an historian and person these caused his overview of the history concept emerge as a unique understanding. Another important factor in the formation of this case is Atsız's Turkism. In this regard we can put this concept in the Turkish history philosophy as by naming Turkism history understanding that we examine the history perception in this study.

It is studied at this article not only Atsız's opinions about Turkish history but also the thesis that he put forward regarding the classification and the sustainability of Turkish history which is still unsolved among the historians even today. Atsız's opinions about this subject are so important in respect to the philosophy of Turkish history and its methodology. For Atsız, Turkish history expresses an integrity which has been uninterrupted. Turkish states that were founded in different places and ages are the continuation of each other. In this sense taking dynasty to the center, he rejects to accept that each dynasty could be considered as a state. The states that were ruled by same ethnic origin, spoke with same language, adhered to same tradition and lived almost same lands are also considered as one. The changes of dynasty and regime are not counted for a symptom of being a new state for Atsız. For this reason, Atsız links the foundation of the state that we live in it now to the Battle of Dandanakan in 23.5.1040. So in this way, Atsız asserts that the historical origin of Turkish Republic based on Seljukians and it is the continuation of them. Turkish Republic is not a new state for Atsız. It is the last ring of the chain that was continued with the Ottoman and Seljuk. Relation with Atsız's history perception, he is against to ideas that are centered with dynasty. That's why he criticizes also the confliction that was occurred between Turkish dynasties. For being opposition to Genghis Khan and Timurlenk that has emerged in the writing the Ottoman history are met with reaction by Atsız. In addition, he describes as a brothers fight the contention between the Ottoman Akkoyunlu and Safevid.

As it is seen, Nihâl Atsız's methodological approaches to Turkish history are discussed in a holistic perspective. It is inclusive and continuous in the historical process. It is formed around system away from political concerns. He has tried to contribute to the systematization of Turkish history with the proposed thesis.

The thesis of Atsız concerning the foundation of a systematic Turkish history was based on modern historiography methods. Therefore, it is impossible to categorize that Atsız's opinions are either absolutely true or false. All the same, he contributed to the modern Turkish historiography at its beginning process by making comments with his unique views on its methodological and philosophical problems. With this article, we can suggest a Turkist history approach influenced by Atsız's mentality and historiography. Atsız's sense of history and his systematics could be considered as a model for Turkist history approach.

As a conclusion, according to Atsız's point of view on Turkish history. we can state that through the course of history two great Turkish states were found, one being East Turkeli and Turkey/West Turkeli. Dynaties, however, were not seperate states, they were rather foundations occupying the administrative level of one of either states.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/9 Summer 2015

According to formal history literature our state is 92 years old, whereas in Atsız's thesis it is 975 years old. Even though these comments do not take any place in today's historical approach, we can still think and investigate on these views. We can make either positive or negative deductions through them.

In historical researches no subject has an absolute ending. For each subject there is a possibility to be investigated and analyzed by another historian and have new conclusions from period to period. Hence, stating that the last Word has been spoken on a historical subject would be inappropriate. Concerning this, methodological and philosophical problems, such as; periodisation and division into ages of Turkish history are mandatory to be handled with new perspectives in a commission constituted by TTK ministry.

Key Words: Nihal Atsız, history, historical consciousness, philosophy of history, historian.

Giriş

Nihâl Atsız [1905-1975], idealleri uğruna hayâtı mücâdelerle geçmiş bir fikir ve ilim adamıdır. Bu çalışmaya her ne kadar onun târihçi kimliğini ele almayı konu etsek de, Atsız'ı târihçiliğinin alt yapısını oluşturan Türkçü bakış açısından soyutlayamayız. Çünkü Atsız için Türkçülük, bir fikir olduğu gibi aynı zamanda da bir inançtır ve inanç olduğu için de tartışmasız, tenkitsiz kabul olunmak zorundadır (Atsız, 1950:3). Fikirlerinin temelinde olduğu kadar yaşantısının da her alanında Türkçülük ülküsü yönünde hareket eden Atsız'ın târih konusundaki görüşleri de, târihin Türkçü bir bakış açısıyla incelenip yorumlanmasıyla oluşmuştur.

Atsız, târih alanında ciddi çalışmalara imzâ atmış olmakla birlikte kendisi târih değil, bugün Türkoloji denilen o yıllardaki Türk Dili ve Edebiyatı bölümü mezunudur (Atsız, 2009:72). Buna karşın “*Türk târihinin içinde yürüyorum. Diyebilirim ki her günüm 27 asrın içinde geçiyor*” (Atsız 1997V:67) ifâdesiyle kendisini tanımlayan Atsız, öğrenciliği sırasında çalışmalarıyla M. Fuad Köprülü'nün [1890-1966] dikkatini çekmiş ve 25 Ocak 1931'de Köprülü'nün girişimiyle Darülfünun Türkiyât Enstitüsü'nde asistan olarak göreve başlamıştır. Asistanlık görevi sırasında sahibi olduğu Atsız Mecmua'yı 15 Mayıs 1931-25 Eylül 1932 târihleri arasında 17 sayı olarak yayınlamıştır. Bu dergide Fuad Köprülü, Zeki Velidî Togan [1890-1970] ve Abdülkadir İnan [1889-1976] gibi birçok ilim adamının da yazıları yer almıştır.

Bu sırada 2-11 Temmuz 1932'de toplanan Birinci Türk Tarih Kongresi'nde devletin resmî târih tezinin bir kısım yönlerine Togan tarafından itiraz edilmesi sonucu, başta Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti Umumi Kâtibi Reşit Galip olmak üzere, Togan'a karşı muhalif bir grup belirmiştir.¹

Togan'ın Reşit Galip tarafından hiçbir şey bilmemekle suçlanıp “*Zeki Velidî beyin Darülfünun'daki kürsüsü önünde talebe olarak bulunmadığıma çok şükrediyorum*” (Birinci Türk Tarih Kongresi, 2010:388) şeklindeki saldırısı üzerine, Atsız yedi arkadaşı ile kongre esnasında Reşit Galip'e ithâfen bir protesto telgrafi çekmiş “*Zeki Velidî'nin talebesi olmakla iftîhâr ederiz*” diyerek (Atsız, 2009:72) ilk itirazını doğrudan TTK'ya yapmıştır (Ercilasun, 2005:100).

Bu itirazdan dolayı 13 Mart 1933'de asistanlık görevine son verilerek, üniversitedeki akademik çalışmalarından alınıp lise öğretmenliğine getirilmiştir. Ancak Edirne'de öğretmenlik

¹ Zeki Velidî Togan'ın itirazı ve ona muhalif olanlar arasında yaşanan tartışmalar için bkz. (Özbek, 1997:20-27, Birinci Türk Tarih Kongresi, 2010:167-193, 369-400).

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/9 Summer 2015

görevini sürdürürken, liselerde okutulmak üzere TTK tarafından hazırlanan 4 ciltlik tarih kitabının yanlışlarını tespit ve tenkit ettiği için vekâlet emrine alınarak (Atsız, 1997II:153) 8 ay süresince görevinden uzaklaştırılmıştır.

3 Mayıs 1952 tarihinde Ankara Atatürk Lisesi'nde "Türkiye'nin Kuruluşu" isimli bir konferans veren Atsız, bu konferansta sahip olduğu tarih görüşü doğrultusunda fikirlerini beyân etmiştir. İlmî yönde verilen bu konferans, ne yazık ki birtakım basın çevrelerinde karşıt görüşteki kişilerce şiddetle eleştirilerek siyâsileştirilmiştir. Siyâsilerin de bu linç kampanyasına dâhil olmasıyla (Milliyet, 1952a:7) lise öğretmenliği görevinden alınarak Süleymaniye Kütüphanesi'ne geçici memur olarak (Milliyet 1952b:2) bir anlamda rütbe tenziliyle atanmıştır.

Bu şekilde siyâsî gerekçelerle Atsız'ın önce üniversiteden sonra da liseden uzaklaştırılması Türk tarihçiliğini olumsuz etkilemiştir. Zirâ Atsız, Remzi Oğuz Arık'ın deyişiyle "kaderin darbesini yemeseydi, muhakkak ki, Türk tarihinin ilim alanında âbideleşmiş bir rüknü olurdu" (İlgar, 2000:30). Benzer şekilde Yılmaz Öztuna da Atsız'ı "büyük bir dil ve tarih bilgini" olarak görmektedir. Ona göre "Hem dilci hem tarihçi olanlar nâdirdir ve böyleleri târihte çok başarılı olurlar." Atsız'ın da Türk dilinin târihî ve yaşayan lehçelerini bilmesinin yanında, birçok Batı ve Doğu dilleri konusunda da yetenekli olması (Bakiler, 2010:43) ona tarih alanında avantaj sağlamıştır. Transkript ettiği Osmanlı tarihinin ilk vekayînâmeleri bugün hâlâ birçok tarihçi tarafından tercih edilmekle birlikte, Süleymaniye Kütüphanesi'nde görevli bulunduğu sıradaki ilmî çalışmaları da göz ardı edilemeyecek bir öneme sahiptir.

Çalkantılı bir hayât geçirmiş olmasına karşın² birçok eser kaleme alan Atsız'ın, tarih alanı kapsamında telif veya transkript ettiği yayınları şunlardır:

H. Nihâl-Ahmed Nâci, "Anatoli'da Türklere Âid Yer İsimleri", *Türkiyat Mecmûası*, Cilt 2, 1928, ss. 243-259.

Atsız, *Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar. Birinci Bölüm: En Eski Zamanlardan Başlayarak Apar Sülalesinin Düşmesi Tarihi Olan Milâdî 552'ye Kadar*, Arkadaş Basımevi, İstanbul 1935.

Atsız (Haz.), *XV'inci Asır Tarihi Şükrullah, Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi (Eski Türklerle Fatih Sultan Mehmed'in Tahta Oturuluşuna Kadar Olan Osmanlı Tarihinden Bahseder)*, İstanbul 1939.

Nihâl Atsız, *Müneccimbaşı Şeyh Ahmed Dede Efendi, Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1940.

Atsız, *900üncü Yıl Dönümü (1040-1940)*, İstanbul 1940.

İ. Süruri Ermete³ (Üçüncü Dereceden Harb Malûlü Piyade Subayı), *Türkiye Asla Boyun Eğmeyecektir (Türk-Rus Savaşlarının Özeti)*, İstanbul 1946.

Atsız (Haz.), "Ahmedî, Dâstân ve Tevârih-i Mülük-i Âl-i Osman", *Osmanlı Tarihleri I*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1949, ss. 1-35.

Atsız (Haz.), "Şükrullah, Behcetüttevârîh", *Osmanlı Tarihleri I*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1949, ss. 37-76.

Atsız (Haz.), "Âşıkpaşaoğlu Ahmed Âşıkî Tevârih-i Âl-i Osman", *Osmanlı Tarihleri I*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1949, ss. 77-319.

² Atsız'ın hayâtı hakkında bilgiler ihtivâ eden bazı çalışmalar için bknz. (Suver, 1976, Deliorman 1978, Sertkaya, 1987, Akün, 1991). Bunların yanında kendi hâtıralarını anlattığı otobiyografi niteliğindeki eser olarak bknz. (Atsız, 2009).

³ Atsız'ın 1944-45 dâvâsı sonrası içerisinde bulunduğu zor koşullarda kendi adıyla yayın yapamamasından dolayı İ. Süruri Ermete adlı kişinin imzâsıyla bu kitabımı çıkarmak zorunda kalmıştır. Yâni bu isim sanıldığının aksine Atsız'ın uydurduğu bir müstear isim değil, gerçek bir kişiye âittir.

Atsız, “Fatih Sultan Mehmed’e Sunulmuş Tarihî Bir Takvim”, *İstanbul Enstitüsü Dergisi*, Sayı III, İstanbul 1957, ss. 17-23.

Atsız, “İstanbul Kütüphanelerinde Tanınmamış Osmanlı Tarihleri”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, Cilt VI, Sayı 1-2, 1957, ss. 47-81.

Atsız (Haz.), *Osman (Bayburtlu), Tevârîh-i Cedîd-i Mir’ât-i Cihân*, İstanbul 1961.

Atsız, *Osmanlı Tarihine Ait Takvimler I (824, 835 ve 843 Tarihli Takvimler)*, Küçükaydın Matbaası, İstanbul 1961.

Atsız, *Türk Tarihinde Meseleler*, Afşın Yayınları, Ankara 1966.

Atsız (Haz.), *İstanbul Kütüphanelerine Göre Birgili Mehmet Efendi (929-981=1523-1773) Bibliyografyası*, Süleymaniye Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1966.

Atsız, “Kemalpaşa-oğlu’nun Eserleri”, *Şarkiyat Mecmuası*, Sayı VI, İstanbul 1966, ss. 71-112.

Atsız (Haz.), *İstanbul Kütüphanelerine Göre Ebussuud Bibliyografyası*, Süleymaniye Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1967.

Atsız (Haz.), *Âli Bibliyografyası*, Süleymaniye Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1968.

Atsız (Haz.), *Âşıkpaşaoğlu Tarihi*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1970.

Atsız (Haz.), *Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nden Seçmeler*, Cilt I, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1971.

Atsız, “Arslan Yabgu’nun Oğlunun Adı”, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, Sayı III, Ankara 1971, ss. 183-189.

Atsız, (Haz.), *Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nden Seçmeler*, Cilt II, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1972.

Atsız (Haz.), *Oruç Beğ Tarihi*, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul 1972.

Atsız, “Kemalpaşa-oğlu’nun Eserleri”, *Şarkiyat Mecmuası*, Sayı VII, İstanbul 1972, ss. 83-135.

Atsız, “Hicrî 858 Yılına Ait Takvim”, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, Sayı IV, Ankara 1975, ss. 223-283.

Bu çalışmaların dışında kendi ifâdesiyle “*Türkçü bakışla*” ele aldığı “*ilmî iddiası olmayan, sırf gençlik ve millet için yazılacak olan, fakat yeni bir görüş getiren*” Türk Tarihi isimli bir eserin neşrine başlamış (Hacaloğlu, 2013:340); ancak ömrü yetmediğinden yarım kalmıştır. Bunun yanında Türk Ansiklopedisi’ne târihî şahısları ele alan birçok madde de yazmıştır.⁴

Bu eserlerinden anlaşılacağı üzere Atsız, Türkçü kimliğinin yanı sıra târih alanında da söz sahibi bir kişiliktir. Onun Türkçü kimliğiyle birlikte târih konusundaki çalışmaları, özellikle Genel Türk Târîhi dalında etkisini göstermiş ve bu dalın Türkiye’deki gelişimine katkı sağlamıştır (Özcan, 2011:263).

Buradan hareketle çalışmamızda evvelâ onun târih kavramına yüklediği mânâyı açıklayarak târih algısını ortaya koyacak; bilâhare Türk târihi hakkında ileri sürdüğü görüşleri inceleyeceğiz.

⁴ Bu maddelerin toplandığı eser olarak bkz. (Atsız, 2012).

Atsız'ın Zihin Yapısında Tarih Kavramı

Türkiye'de tarih felsefesi ve tarih kavramının incelenmesi yönünde oluşmuş genel bir Türk tarih felsefesi ekolü tam olarak ortaya çıkmamıştır. Bununla birlikte tarih felsefesi alanında yapılmış birçok çalışma da bulunmaktadır.⁵ Târihe felsefî anlamda yaklaşan ve kavramsal açıdan irdeleyen düşünürlerden birisi de Nihâl Atsız'dır.

Atsız'a göre tarih "acayip bir ihtiyar"dır. "Bazılarına tam hakkını verir. Bazı değersizlerden çok bahseder. Bazı büyükleri hiç anmaz. Bazılarından da yalnız birkaç kelime söyler." (Atsız 1997II:24) Buna karşın tarihin konusu olan hâdiselerin belli kanunları vardır. Bu kanunlar da bir millete geçmişten ders almasını sağlayarak, yaşadığı zaman için bir tecrübe kaynağı oluşturur. Toplumun mânevî bakımından "rûhlandırılması", insanlara geçmişini hatırlatıp "ibret" almalarını sağlamakla yaratılır (Atsız, 1997III:211). Bu bakımdan Atsız'ın zihin yapısında tarih, millî ve toplumcu bir fayda işlevi görür.

Atsız'ın gerek Türkçü fikriyatında gerekse edebî eserlerinde târihsel zaman süreci olarak "geçmiş" daima övgüyle anılan bir kavramdır. Geçmişin, insan doğasına özgü bir araştırma ve inceleme alanı olduğunu söyleyen Atsız, bunun yanında geçmişi millet nazarında öğretici bir güç kaynağı olarak da görmektedir. "Geçmiş ne kadar kusurlu olursa olsun bugün ve yarın için vereceği derslerle, göstereceği ibretlerle ihmâline imkân olmayan bir kitap" ve "milletlerin güç kaynaklarından biri" olma özelliğine sahiptir. Bu sebeple "bir millete geçmişini unutturmak onu yok etmenin ilk şartıdır" (Atsız, 1997I:187). Târihsel geçmişin insan ile özdeşleştirilmesi Atsız'ın insan ve hayvan arasındaki en önemli farkın da bu olduğu iddiasını gündeme getirmesine olanak tanır. Hâtıralar isimli şiirinde geçmişin önemini şöyle dile getirir:

"Mâzideki kanlar, düşünüşler ve sadâlar

İnsan denilen fertleri insanlığa bağlar!

Geçmişle bütün bağları çözmek ne ağırdır,

Hayvanların ancak, dünü, mâzisi sağırdır"⁶ (Atsız, 1946I:89).

Târihe böyle insanî bir kutsiyet yükleyen Atsız, onu bir millet için hafıza olarak görmektedir ki, güçlü bir millet de geçmişinin farkında olan bir toplum demektir (Atsız 1965:1). Ancak her millet tarihinin bilincinde olamaz. Târihî hafızaya sahip olamayan millet görüntüsünü ise şöyle tasvir etmektedir: "Hafıza nasıl fert olarak insanların en küçükleriyle ihtiyarlarında bulunmazsa, milletlerin de henüz çocuk sayılabilecek kadar genç yâni 'kurulmamış' olanlarıyla ihtiyarlarında yâni inkıraza mahkûm olacak kadar çürüyenlerinde bulunmaz" (Atsız, 1951:3). Böylece Atsız, yeni yeni millî bir kimlik kazanmaya çalışan toplumlarda târihsel açıdan bir geçmiş olamayacağı için târihsel hafıza da olamayacağını vurgulamaktadır. Aynı vurguyu millî kimliğinden uzaklaşmış ve yozlaşmış milletlerin de tarihlerini unutmak basiretsizliğine düştüğü şeklinde yapmaktadır. Atsız'ın bu ifâdeleri, millî kimlik ile tarihin nasıl ayrılmaz bir bütün olduğunu ortaya koymakla birlikte Türk milletine de yapılmış bir ikaz niteliği taşımaktadır.

Atsız bir milletin târihî hafızaya sahip olarak geçmişinin şuurunda olmasını onun devamlılığı açısından önemli görmektedir. Çünkü bu şuur, aynı zamanda bir millî savunma silâhıdır. Hangi

⁵ Türkiye'de tarih felsefesi alanında yapılmış çalışmalar hakkında bir bibliyografya incelemesi için bnz. (Karakuzu ve Acar, 2015: 201-228).

⁶ Atsız'ın bu mısralarının tam tersine Nietzsche ise hayvanların geçmişi hatırlama gibi bir durumları olmadığı için mutlu olduğunu ve insanların onların bu mutluluğuna imrendiğini söylemektedir. Bu yüzdendir ki insan "unutmayı öğrenemediği ve sürekli geçmişe bağlı kaldığı için" geçmişin zincirini peşinden sürüklemektedir (Nietzsche, 2006:11). İki düşünür arasındaki bu zıt anlayış Batı ve Doğu toplumlarının da târihe yükledikleri mânânın ve ondan ne beklediklerinin farklılığına işaret etmektedir.

milletlerin düşman, hangi rejimin faydalı veyâ tehlikeli ve ne türlü şahısların millete iyilik veya kötülük edeceğinin cevabını târih şuru vermektedir (Atsız, 1951:3). Bu bakımdan târih binlerce yıllık tecrübesiyle öğretici bir mahiyet de taşımaktadır.

Târihin en büyük faydasını millî terbiye ve siyâset alanlarında gören Atsız, târihi olan veyâ târihini bilen milletlerin târihi olmayan veyâ târihini bilmeyen milletlerden daha kuvvetli olduğu görüşündedir. “*Târihi bilmek millî kudret ve millî kusurları da bilmek demektir*” diyerek, târih bilgisinin özellikle milleti idâre eden yönetici kadrolara gerektiğinin altını çizmektedir (Atsız, 1935:I). Atsız’ın yüklediği görev itibariyle târihin bir milletin varlığı için şart koşulması, geçmişten bir ibret alma aracı ve tecrübe kaynağı olması ve milletler arasında bir anlamda üstünlük göstergesi sayılabileceği anlayışının benzer şekilde Osmanlı’nın son dönem vakanüvistlerinden ve ilim adamlarından olan Ahmed Cevdet Paşa’nın [1822-1895] da târih felsefesi içerisinde yer edinmiş olması (Yılmaz, 2013:63) önemli bir ayrıntıdır. Farklı zamanlarda yaşamış ve farklı ekollerden gelen bu iki fikir adamının, topluma fayda sağlaması açısından târihe bakışları bu mânâda aynıdır

İşte bu sebeplerden dolayı Atsız’ın düşünce sisteminde “*millî terbiye ve irâde için faydalı olmayan târih, ilmî bir sefahatten, mânevî bir kokainden başka bir şey değildir*” (Atsız, 1935:II). Onun târihe yüklediği “*millî terbiye*” ve “*irâde*” kavramlarını yazmış olduğu edebî eserlerde de görebilmekteyiz. Geçmişini kullanarak ideal olanı somut bir şekilde göstermeye çalışan Atsız, Türk milleti için prototip ve çeşitli modeller sunmuştur. Bozkurtların Ölümü (Atsız, 1946II), Bozkurtlar Diriliyor (Atsız 1949) ve Deli Kurt (Atsız 1958) gibi târih konulu romanlarının başkahramanları bu amaca uygun olarak millî değerlere bağlı, ahlâkî düşkünlük göstermeyen ve fedâkâr nitelikteki kişiler olarak yaratılmıştır.⁷

Geçmişin idealleştirilmesi Atsız’ın zihin dünyâsının temel direklerinden birisidir. İdeali geçmişte arama düşüncesi Batı Avrupa’da ortaya çıkan ve Immanuel Kant [1724-1804] ve Friedrich Hegel [1770-1831] gibi birçok filozofun savunduğu târih görüşünden farklılık arz eder. Aydınlanma Çağı’nın genel felsefî yapısını simgeleyen “ilerlemeci” târih düşüncesi; yâni târihsel süreç içerisinde bir toplumun belli bir durumdan veyâ konumdan daha iyi bir hâle geldiği inancı Atsız’ın târih algısında yer almaz. Zirâ ona göre, ideal olan geçmiştir. “*Mâzide eşsiz bir güzellik vardır. Çünkü artık bir daha geriye gelmeyecektir [...] Mâzi güç kaynağı, fazilet ırmağıdır*” (Atsız, 1997III:207) diyen Atsız için târih, daima yaşadığı dönemin yozlaşmışlığından ve geleceğin belirsizliğinden kaçıp sığındığı bir kavram olmuştur. Bu nedenledir ki kendi dönemindeki her türlü bozukluğu sert bir biçimde eleştirirken geçmişe atıflarda bulunarak onun yüceliğini ortaya koymaya çalışmıştır.

Geçmişini ideal biçim olarak topluma sunan Atsız için, Türk târihi şanlı bir destana benzemektedir. Her Türk de bu târihini silinmez çizgilerle beynine ve gönlüne çizmelidir. Çünkü ona göre Türk milletinin kuvvetinin kaynağı târihtir (Atsız, 1966:47). İstiklâl Mücadelesi sırasında oluşan mâneviyatın temelini de yine târihe bağlayan Atsız, bunu şiirsel olarak şöyle ifade etmektedir:

“*Arkasında olmasaydı şanlı bir mâzi*

Bu milletten çıkar mıydı bir büyük Gâzi?” (Atsız, 1946I:58).

⁷ Atsız’ın romanlarının birçok noktadan incelenmesi hakkında bkz. (Tural, 1976:XCIII-CXXX, Özdemir 2007). Aynı zamanda bir târihçi olması Atsız’ın târih konulu romanlarını daha da önemli hâle getirmektedir. Buna karşın edebî eserleri üzerine fazlaca bir araştırma ve değerlendirme yapılmamıştır. Bu durumun oluşmasında en büyük etken, Atsız’ın Türkçü kimliğidir. Atsız’ın Türkçülüğü bir anlamda onun edebiyat sahasındaki yalnızlığını belirlemiştir (Özcan, 2011:230). Bu alandaki eksikliğin doldurulması ise Türk edebiyatı için önemli bir kazanımı ifade edecektir. Atsız’ın târihe felsefî olarak bakış açısının kendisinin aynı zamanda edebiyatçılığının da temelini oluşturması yorumu önemli bir bilgidir. Çok yönlü bir kişiliğe sahip olan Atsız’ın daha iyi bir şekilde anlaşılması, onun bu çok yönlülüğünün Türkçülük ve târih felsefesi odaklı incelenmesi ile mümkün olacaktır.

Felsefî anlamda Atsız'ın târihe yüklediği kutsiyet böyle bir şekilde ifâde edilirken, târihin biçimsel olarak incelenmesine yönelik görüşlerini de dile getirmek gerekir.

Bugün bile hâlâ kesin cevabı verilemeyen “târihin ne olduğu” sorusuna Atsız'ın yaklaşımı târihin bir ilim olmadığı yönündedir. Eğer târihin ilmî usûlleri olsaydı, bu ilmî usûlleri kullanan târihçilerin de aynı mesele hakkında aynı sonuçlara varması gerekirdi. Bu bakımdan târih, ilimden çok felsefeye yakındır. Bunun yanında târihyazımının da genelgeçer bir metodu olmadığını iddia eder. Çünkü târihyazımının tekniği millete, zamana ve hattâ şahıslara göre değişiklik gösterir. Bu nedenle “*târih metodu denilen şeyi târihçilerin muhayyelesi uydurmuştur.*” Bir târihçi için sağlam bir insan mantığından başka metod olamaz (Atsız, 1935:I). Bu bakımdan târih kavramı Atsız'da felsefî bir mânâyâ sahiptir. Genelgeçer kurallara sahip olmaması özelliği ile târihe yönelik farklı yaklaşımların olabileceği de bu şekilde ifâde edilmektedir.

Bu bağlamda târihin öznelliği ve nesnelliği meselesi de değinilmesi gereken bir konudur. Friedrich Nietzsche [1844-1900] gibi kimi düşünürler, târih araştırmalarında elde edilen bilginin târihçinin öznelliğinden tam mânâsıyla bağımsız olamayacağını ve araştırmaların amacının târihçinin ilgi ve eğilimleri tarafından belirlendiğini ileri sürmüştür (Öztürk, 2013:58). Nietzsche'nin ifâde ettiği şekilde târihçilik anlayışının benzerini Atsız'ın târihçiliğinde de görmek mümkündür. Zirâ onun târihçiliğini sahip olduğu Türkçülük fikriyatından ayrı değerlendirmek imkânsızdır. Atsız'ın Türkçülüğü târihçiliğine de nüfuz etmiştir. Ancak bu öznelik onun târihi olaylara yanlı yaklaşımına veya birtakım târihî verileri göz ardı etmesine sebebiyet vermemiştir. Târihi bir millet için terbiye vasıtası olarak gören Atsız, hangi târih anlayışında olursa olsun yalana yer verilmemesi gerektiğini ısrarla vurgular (Atsız, 1935:II). Târihin yalanlar üzerine inşâ edilerek kişisel çıkarlara ve ideolojilere hizmetinden ziyâde gerçeklerden hareketle toplumsal faydacılığı Atsız için önem arz etmektedir. Bu noktada Prof. Dr. Dursun Yıldırım'a göre Atsız da hocası Togan'ı takip etmiştir. Dünyâ târihçiliğinde saygınlıkları onların târihe bu şekildeki yaklaşımları olmuştur (Yıldırım, 2005:24-25).

Târihçinin yaşadığı dönemin anlayışlarından ve görüşlerinden sıyrılarak târihi incelemesi sorunu da Atsız'ın önem verdiği bir diğer konudur. 19. yüzyıl Alman târihçilerinden Leopold von Ranke de [1795-1886] her târihî dönemin kendi içerisindeki şartlara göre incelenmesi ve o döneme özgü koşulların dikkate alınmasının önemine dikkat çekmiştir. Buna göre târihî olgular incelenirken târihçi değerlendirmesini o döneme göre esas almalı, kendi yaşadığı çağın değerlerine ve ölçütlerine göre yorumlarda bulunmamalıdır (Öztürk, 2013:43). Atsız da modern târihçiliğin gereklerinden biri olan bu durumu, bir târihçi açısından “*her şeyi zaman ve çevre ile ölçmek*” (Atsız, 1966:149) şeklinde izâh etmektedir. Ona göre, “*mâzide yaşayanların fikir ve mefkûreleri bize aykırı gelse bile onları zaman ve mekân şartları içinde mütâlaa ettiğimiz zaman haklarını teslim etmemek küçüklüğüne düşmemeliyiz*” (Atsız, 1997II:52). Târihe mâl olmuş olayların bu anlayışla değerlendirilmemesini ve haksız bir şekilde yorumlanmasını yanlış bulan Atsız, bu şekildeki târihçiliğin “*geriye tepen silâh tesiri*” yaptığı kanaatinde (Atsız, 1997I:59). Bu sebeple de kendisi târih konulu çalışmalarında bu durumu göz önünde bulundurmuştur. Yaşadığı döneme göre değil, târihsel veriler ışığında elde ettiği sonuçlara dayanarak sorgulama yöntemiyle incelediği döneme göre hüküm vermeye dikkat etmiştir.

Târihin araştırma alanının ne olması gerektiği üzerine de görüş bildiren Atsız'a göre “*târihin temeli veya iskeleti siyâsî ve askerî vukuattır.*” Bundan dolayı da iktisâdî ve maddeci bir bakışla târihi ele alan anlayışlara olumsuz bakmaktadır (Atsız, 1935:I-II). Siyâset ve savaş merkezli bir târih algısı ise binlerce yıllık Türk târihinin bir özelliği olmakla birlikte Türkçülüğünün bir yansıması olarak görülebilir. Çünkü bu iki kavram Türk târihinin oluşumunda inkâr edilemeyecek bir yere sahip olmasının yanında Türkçülük fikrinin de ana direkleri arasındadır. Türkçü fikriyatın daha iyi anlaşılabilmesi için de târihin bu kavramlara ağırlık vermesi Atsız'a göre tabiidir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/9 Summer 2015

Buraya kadar anlattığımız üzere Atsız'ın zihin yapısında târih kavramı, millîlik, kutsallık ve toplumsal faydacılık özellikleri ön plana çıkan ve kendi içerisinde bütünlük arz eden bir felsefe üzerine kurulmuştur.

Atsız'ın Türk Târihine Metodolojik Yaklaşımı

İlk bölümde târih kavramına yüklediği mânâyı ifade ettiğimiz Atsız'ın Türk târihini ele alış biçimi de kendisine özgü bir anlayış çerçevesinde oluşmuştur. Atsız için Türk târihi devamlılık arz eden bir süreçtir. Bu nedenledir ki, Türk devletlerini kesintisiz bir bütün olarak ele almaktadır. Târihte kurulduğu iddia edilen 16 Türk devletine karşı çıkan Atsız (Atsız, 1997IV:401-408), yanlış olduğunu düşündüğü bu anlayış yüzünden Türk târihinin sıralanmış bir bütün hâline konulamadığını vurgulamaktadır. Türk târihinin, diğer milletlerin târihini göz önüne aldığımızda, daha eskilere gitmesi ve Türklerin çok geniş bir coğrafya üzerine yayılması Türk târihinin belli açılardan sistemleştirilip incelenmesini zorlaştırmaktadır. Atsız'a göre Türklerin farklı coğrafyalarda birbirinden ayrı devletler kurduğu anlayışı neticesinde, muhtelif hükümdar sülâlelerinin dönemleri ayrı ayrı devletlermiş gibi mütâlaa olunuyor ve Türkler birçok yerde birçok devlet kurup hiç birisini uzun müddet yaşatamamış, istikrarsız bir millet gibi gösteriliyordu. “*Hâlbuki hakikat hiç de öyle değildir. Türk târihi aralıksız bir bütündür. Mesele onu sistemlendirmekten ibârettir*” (Atsız, 1966:7). Atsız, Türk târihinin kesintisiz bir bütün olarak kabul edilmesinin medenî ve büyük bir millet olmamızın da ispatı olarak görmektedir. Çünkü “*medenî ve büyük olmayan milletlerin hayatında istikrar olmaz*” (Atsız, 1997II:129). Bu açıdan târihte kurulmuş Türk devletlerinin birbirinin devamı olarak bir bütün hâlinde ele alınması Atsız için zarurîdir.

Târihî gelişim süreçleri farklılık arz eden milletlerin târih sistemlerinin farklı olacağını söyleyen Atsız, şu anki târih görüşümüzün yanlış olduğu iddiasıyla “*sülâle ve rejim târihini*” kabul ederek “*her sülâleyi bir devlet sayarak şimdiye kadar bu kadar devlet kurduğumuz*” yönündeki anlayışı tenkit etmektedir. Onun tezine göre “*Elimizde daima bir Türk devleti vardı. Çünkü hakikatte bu kadar devlet kurmuş değil, bu kadar sülâle değiştirmiş bulunuyorduk.*” Diğer milletler hükümdar sülâlelerini yalnızca hânedân olarak sayarken bizler ise onları ayrı devlet kabul ettik. Oysa İngiltere’yi târih boyunca yönetmiş olan Wessex, York, Tudor ve Stuart gibi hânedânlar; Almanya’da Otto, Salien, Hohenstauffen ve Habsburg hânedânları; Fransa’da Capet, Valois, Bourbon ve Napoleon hânedânları nasıl ki ayrı devlet olarak sayılmıyorsa bizde de Hun, Gök Türk, Uygur, Selçuk ve Osmanlı devletleri değil, hânedânları vardır (Atsız 1935:III).

Tezinin ana fikrini bu şekilde açıkladığımız Atsız, kendisine göre yanlış telakki edilen târih anlayışının hânedâncılık zihniyetinden kaynaklandığını ifade etmektedir. Türk devlet anlayışı gereği hânedân kutsal görülerek, hânedânın inkırazıyla devletin de yok olduğu kabul edilmiştir. Oysa ona göre bunun günümüzdeki kabine değişikliğinden bir farkı bulunmamaktadır. Bunu bir örnekle de izâh etmektedir: Devleti yöneten Gök Türk hânedânının yok olup Dokuz Oğuz hânedânının yönetime gelmesi yeni bir devletin teşekkülü sanılmaktadır. Oysa değişen yalnızca yönetici kesimdir. Sınırları, ahâlisi, kurumları, dilleri, gelenekleri aynen devam etmiştir. Yine aynı şekilde Osmanlı Devleti’nin yıkılıp yerine Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulduğu inancı da yanlıştır. “*Çünkü bir Osmanlı Devleti yoktu ki yıkılmış olsun. Sâdece Osmanlı hânedânı vardı. Yıkılan odur. Yani devlette rejim değişmiştir. İşte o kadar...*” (Atsız, 1966:11). Bu şekilde Atsız, Türk târihinde kurulmuş devletleri bir zincirin halkaları gibi birbirine ekli olduğunu dile getirmeye çalışmıştır.

Atsız'ın yukarıda açıkladığımız üzere ileri sürdüğü tezinin temel kaynağı bize göre “muhafazakârlık”tır. Muhafazakârlık her ne kadar günümüzde dinî hassasiyetlerden bakımından değerlendiriliyor olsa da bunun bir de millî değerler yönü vardır. Bu noktada Atsız, Türk târihi boyunca zaman zaman ortaya çıkan siyâsî ve sosyal değişimleri yeni bir devlet özelliği olarak görmez. Onun için millî değerler bağlamında farklılık arz etmeyen değişmelerin hiçbir önemi yoktur.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/9 Summer 2015

Bu bakımdan aynı etnik kimliğe sahip kişilerce yönetilen, aynı dili konuşan, aynı geleneklere bağlı olan ve hemen hemen aynı topraklar üzerinde yaşayan devletler de birdir. Hânedân ve rejim değişiklikleri Atsız için yeni bir devlet göstergesi sayılmamaktadır. Bu bağlamda Atsız'ın muhafazakârlığı, onun târihsel bütünlük noktasında Türk târihine bakışına da etki yapmıştır.

Aynı toprak üzerinde ve aynı millet temelinde yönetime gelen ve aynı kültürel özellikleri gösteren hânedânları ayrı devlet olarak kabul etmeyen Atsız, kendi tezi doğrultusunda Türk târihini dönemlendirir. Ona göre, Türk târihi öncelikle “Anayurttaki” ve “Yabancı İllerdeki” Türk târihi olarak ikiye ayrılmaktadır. Anayurttaki Türk târihi en eski çağlardan 11. yüzyıla kadar yalnızca “Doğu Türkelinde”; yâni bugünkü Orta Asya Türk cumhuriyetleri ile Doğu Türkistan ve Moğolistan'ın olduğu coğrafyada geçmiştir. Bu süreç içerisinde yalnızca Doğu Türkel denilen tek bir devlet vardır. 11. yüzyılda ise batıda ikinci bir anayurt kurulmuştur: Türkiye. Bunun sınırları da Anadolu, İran, Azerbaycan, Irak ve Kuzey Suriye'den meydana gelmiştir. Bu ise Türklerin ikinci devletini teşkil etmektedir. İşte bu minvâlde “Doğu Türkel ve Türkiye târihleri aralıksız bir bütün hâlinde Türklerin târihidir.” Yöneticileri Türk; ancak halkı yabancı olan ve uzun süre devam edemeyip zamanla dillerini ve milliyetlerini kaybedenlerin oluşturduğu “Yabancı İllerdeki” Türklerin târihi hakkında ise “Çin, Hindistan, İran, Doğu Avrupa ve Mısır'da kurulan Türk devletlerini hânedân ve ordu Türk karakterini taşıdığı müddetçe Türk târihi kadrosuna sokabiliriz” şeklinde yorum yapmaktadır (Atsız, 1966:12-13).

Atsız'ın tezine göre oluşturulmuş Doğu Türkel ve Türkiye/Batı Türkel devletlerinin dönemlenmesi ise şu şekildedir:

Doğu Türkel: Sakalar [MÖ 7-MÖ 3], Kunlar/Hunlar [MÖ 3-MS 216], Siyenpiler [216-394], Aparlar/Avarlar [394-552], Gök Türkler [552-745], Dokuz Oğuzlar-On Uygurlar [745-840], Uygurlar [840-940], Karahanlılar [940-1123], Karahıtaylar [1123-1207], Sekizler/Naymanlar [1207-1218], Çingizliler [1218-1370], Aksak Temürlüler [1370-1500], Özbekler [1500-1920].

Türkiye: Selçuklular [1040-1249], İlhanlılar [1249-1336], Büyük Beylikler [1336-1515], Osmanlılar: [1515-1922], Cumhuriyet [1923-] (Atsız, 1935:VI-IX).

Yukarıdaki sistemden anlaşılacağı üzere bugün içerisinde yaşadığımız devletin temelini Selçukluların bağımsızlığını kazandığı 23 Mayıs 1040 Dandanakan Savaşı'na bağlayan Atsız, bu savaştan sonra “devletimiz, yâni Türkiye ve daha doğru adı ile Batı Türkel”nin kurulduğu görüşündedir (Atsız, 1997I:131). Bu devlet zamanla İran, Azerbaycan, Anadolu ve Suriye'yi de alarak Ortaçağ'ın en büyük devletlerinden birisi olmuş; ancak “târihin garip ve başka milletlerde örneği görülmemiş bir tecellisiyle” kurulmuş olduğu toprakları kaybedip sonradan aldığı Anadolu'da gelişim sağlamıştır. Selçuklu hânedânlığının halefi olan Osmanlılar döneminde dahi hep Batı'ya doğru ilerleyen bu devlet, zamanla geri çekilmeye mecbur kalarak nihâyetinde Anadolu'da tutanabilmiştir (Atsız, 1966:47-48.). Atsız'ın Türkiye Devleti'ni dönemlendirmesinde dikkat çeken başka bir husus da Osmanlı hânedânlığının Selçuklu'dan sonra ancak 1515 yılında Türkiye Devleti'nin hâkimi olduğu iddiasıdır. Zirâ bu yılda, Yavuz Sultan Selim Turnadağ Savaşı'yla Dulkadiroğulları Beyliği'ni kendisine dâhil ederek Anadolu'daki siyâsî birliği kesin olarak sağlamıştır. Böylece Atsız 1515 yılına kadar Osmanlı'yı büyük beylikler kategorisinde değerlendirmekte ve Türkiye Devleti'nin yönetimini ancak 1515 yılında ele geçirdiğini kabul etmektedir.

Türk târihinin bir bütün olduğundan hareketle Cumhuriyet Türkiye'sinin târihsel bağlarına dikkat çeken ve devletin kuruluşunu Selçuklular dönemine götüren bu görüşün, Atsız'ın zihin dünyasına Türkiyat Enstitüsü'ndeki öğrenciliği sırasında Fuad Köprülü'nün Türk târihine olan yaklaşımından etkilenerek girdiği söylenemez (Özdoğan, 2006:195). Köprülü'den ziyâde Rıza Nur [1879-1942], Mükrimin Halil Yınanç [1900-1961] ve Zeki Velidî Togan'ın bu konudaki görüşleri

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/9 Summer 2015

Atsız üzerinde etkili olmuştur. Bunu kendisi de belirtmektedir (Atsız, 1935:IV-V). Rıza Nur, 1918 yılında Akşam Gazetesi'nde neşrettiği bir yazıda devletin adının Osmanlı değil, Türkiye olduğunu belirtmiş; aynı söylemini İstanbul'daki Meclis-i Mebûsan kürsüsünde de tekrarlamıştır. Devletimizin Selçuklu hânedânı ile başladığını, ardından gelen Osmanlı hânedânlığının yeni bir devlet olmayıp bunun devamını teşkil ettiğini ve 6 döneme ayırdığı Türkiye Devleti'nin son döneminin Cumhuriyet olduğu yönündeki görüşlerini de Türk Tarihi eserinde ayrıntısıyla birlikte anlatmaktadır (Nur, 1924:5-16). Mükrimin Halil Yınanç da 1924 yılında, Anadolu Mecmuası'nın ilk üç sayısındaki yazılarında hânedânların devlet olarak kabul edilmesini yanlış bulup Türkiye târihinin Selçuklular ile başladığını ifade etmektedir (Yınanç, 1969, 2011:5-9, 58-63, 95-101). Zeki Velidî Togan ise Türklerin doğuda Türkistan ve batıda Türkiye olmak üzere iki vatanı olduğunu kabul ederek Azerbaycan'ının da Türkiye'ye dâhil olduğunu söylemektedir (Togan, 1929-1940:564). Atsız bu üç tarihçinin görüşlerini birebir almamakla birlikte onlardan mülhem olarak kendi tezini oluşturmuştur.

Atsız'ın kendi târih tezi doğrultusunda, Cumhuriyet idâresindeki Türkiye'yi 29 Ekim 1923 başlangıç târihli yeni bir devlet olarak kabul etmediğinin göstergelerinden biri Dandanakan Savaşı'nın 900. yıldönümüne ithâfen 1940'da neşrettiği kitapçıktır. Bu kitapçıkta Selçuklulardan Cumhuriyet dönemine kadar geçen süreci anlatıp, Türkiye'nin 900. yıldönümünü kutlamayan devlet kurumlarına ve akademik câmiaya eleştiri getirmektedir (Atsız, 1955:50). Bu konudaki başka bir gösterge de 23 Nisan 1920 ve 29 Ekim 1923 târihlerini Atsız'ın büyük günler (Atsız, 1997I:217-219) arasında saymaması ve bu millî bayramları yeni bir devletin sembolleri olarak görmemesidir.

Lâkin bu örneklerden Atsız'ın Cumhuriyet karşıtı olduğu sonucunun çıkarılmaması gerekmektedir. Zirâ bu teziyle, Türklerin uzun süreli devlet kuramayan, istikrarsız bir millet olarak gösterilmesine karşı çıkararak “*Türkiye Cumhuriyeti’ni de uzun müddet yaşatamayacağımız*” hakkındaki düşünceleri bertaraf etmek istemiştir (Atsız, 1966:11). Buna rağmen savunduğu fikirler yüzünden, dönemin kimi siyâsî ve ilmî kişilerince hışma uğramıştır. Oysa Atsız'ın tepkisi yeniyi kabul ettirmek için eskiye dâir her şeyi yok sayan, aşağılayan Jakobenist tavra karşıdır. Bu bağlamda Türk târihini bir bütün olarak kabul etmesi, Cumhuriyet'in ilk yıllarında bizzat şahit olduğu Osmanlı'ya yönelik hakaretvarî yaklaşımda bulunanlara karşı çıkışının da ana parametresini oluşturur. Çünkü tezini ortaya attığı dönemdeki siyâsî ve düşünsel yapı içerisinde, Cumhuriyet inkılâbının “*zayıf irâdeler ve zayıf seciyeler*” üzerinde yaptığı sarsıntı ile toplumun bir kısmında “*mâziye sövmek*” moda hâline gelmişti. Bu kişilere göre geçmişi sevmek irticaydı. Asrî olmak için geçmişi yok saymak ve yalnızca ilerisini düşünmek gerekiyordu. Oysa Atsız bunlardan farklı olarak, mâziye dayanmayan bir istikbâlin olamayacağı görüşündeydi (Atsız, 1932:73). Ona göre geçmişi ve mefâhiri olmayan milletler bile kendilerine birer mâzi ve millî destan uydururken, binlerce yıllık fütûhat, teşkilât ve medeniyet târihimizi inkâr etmek büyük bir hatâdır. Dönemin bir mebusuna hitâben “*Korkmayın: Türkiye Cumhuriyeti’nin anası Osmanlı İmparatorluğu’dur demek vatan hâinliği veyâ inkılâp düşmanlığı değildir*” (Atsız, 1997II:148) cümlesi onun Türk târihine bütüncül bakış açısının dile gelmiş hâlidir. Cumhuriyet'in bütün kurumlarıyla kendi başına ayrı bir teşekkül olduğu ve Osmanlı ile hiçbir bağının olmadığını ileri sürenlere “*Türkiye Cumhuriyetinin başı ve kurucusu olan Gâzi bile imparatorluğun bir generali değil miydi?*” (Atsız, 1997II:148) sorusuyla karşılık vermektedir. Geçmişe yönelik bu karalamanın müsebbipleri ise ona göre “*inkılâbı yapanlardan çok inkılâpçı olmaya kalkışan çığırkanlar*”dı (Atsız, 1932:75). Bunlar arasında arada sırada inkılâp nutukları atan, bu nutukları verirken geçmişi inkâr ederek Türk târihini Cumhuriyet ile başlatan üniversite hocaları da bulunuyordu. Atsız, bu hocaların ne düne ne de bugüne karşı olan vazifelerinden hiçbirisini yapmadığını ifade etmekte beis görmemektedir (Atsız, 1932:74).

Atsız'ın Türk târihini bir bütün kabul etmesinin en belirgin özelliklerinden birisi de “*Çingiz Han*” ve “*Temür Bek*” düşmanlığına karşı oluşudur. Osmanlı târih yazıcılığında ve 20. yüzyılda ortaya çıkan Anadoluçuluk cereyanı içerisinde Cengiz Han'ın ve Timur Bey'in vahşetle anılması ve

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/9 Summer 2015

“Tatar” denilerek düşman olarak telâkki edilmesi Atsız'ın eleştirdiği bir konudur (Atsız, 1932:76). Ona göre bu iki târihî şahsiyete karşı olumsuz yaklaşımların nedeni, millî şuurun ve ilmî târihçiliğin yeterince gelişmemesi ve dinî taassubun rûhlara hükmetmesidir (Atsız, 1966:61). Bu hükümdarları Türk düşmanı olarak göstermenin târihi tahrif etmekten başka bir şey olmadığını söyleyen Atsız, bu iki hükümdarın girmeyeceği bir şeref galerisinin de hileli bir mirâs dâvâsından başka bir şey olamayacağı görüşündedir (Atsız,1997I:78). Bu anlayış onun hânedâncılık zihniyetine karşı oluşunun da bir diğer göstergesidir. Hânedânlar ayrı birer devlet olmadığı gibi hânedânlar arası çatışmalar nedeniyle de Türk şahsiyetlerinin birbirleri karşısında düşman ilân edilmesi Atsız'ın karşı olduğu bir durumdur. Bu konudaki bir diğer örnek de Osmanlı-Akkoyunlu ve Safevi ilişkileridir. Türk târihinin bütünlüğü noktasında Otlukbeli ve Çaldıran savaşlarının da hânedânlar arasındaki çekişme kaynaklı olarak iki ayrı millet arasında yaşanmış gibi gösterilmesinden rahatsızlık duymaktadır. Osmanlı, Akkoyunlu ve Safevi hânedânlarının Türk olmalarından hareketle bu mücâdeleleri Türk çocuklarına “acı kardeş kavgaları diye göstermek ve bundan yarın için dersler çıkarmak dururken” sanki başka bir millete karşı kazanılmış zaferler gibi târih kitaplarında yer verilmesine şiddetle tepki göstermektedir (Atsız, 1997I:405).

Kısaca diyebiliriz ki, Atsız'ın Türk târihine metodolojik yaklaşımı bütüncül bir bakışla ele alınmış, kapsayıcı ve târihsel süreç içerisinde devamlılık arz eden, siyâsî kaygılardan uzak bir sistem etrafında şekillenmiştir. İleri sürdüğü tezler ile Türk târihinin sistemleştirilmesine katkıda bulunmaya çalışmıştır.

Sonuç

Bilindiği üzere târihçilik zihinsel bir kurgudur. Târihçi, var olan mevcut kaynakları tenkit ederek değerlendirmede bulunan ve elde ettiği sonuçları kendi zihin dünyâsında işleyerek yazıya geçiren kişidir. Târih bir inşâ işlemi olduğu için, her târihçinin eseri kendi mührünü taşır. Târihçinin bilgisi, dünyâ algısı ve zihinsel yapısı onu başkalarından ayıran bir özellik olarak da kendi eserlerine yansır.

Çalışmamızda incelediğimiz üzere, Atsız'ın târih algısı kendine özgür bir anlayış içerisinde şekillenmiştir. Târihin salt bir geçmişin düşüncesi olmasından ziyâde toplumsal faydacılık işlevi görmesi ve milletin oluşumunda bir temel olması Atsız'ın târih felsefesi anlayışında önemli yer edinmektedir. Gerek târihçiliğinin gerekse kişiliğinin verdiği etkiyle geçmişe verdiği değer ve geçmişin arzulanması Atsız'ın târih kavramına bakışının kendine özgü bir anlayış olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunun oluşumundaki diğer önemli etken ise Atsız'ın Türkçülüğüdür. Bu bakımdan çalışmada incelediğimiz târih algısını Atsız nezdinde “Türkçü târih anlayışı” olarak adlandırarak Türk târih felsefesi alanına bu kavramı da sokabiliriz.

Atsız'ın Türk târihinin sistematik bir şekilde kurgulanmasına yönelik tezleri de modern târihçiliğin esasları çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu nedenle Atsız'ın görüşlerini mutlak doğru veya yanlış olarak kategorize etmemiz mümkün değildir. Buna karşın modern Türk târihçiliğinin henüz emekleme döneminde Türk târihinin metodolojik ve felsefî sorunlarına kendi bakış açısıyla yorumlar getirerek katkıda bulunması yadsınamaz. Târihte Doğu Türkeli ve Türkiye/Batı Türkeli olmak üzere iki büyük Türk devletinin olduğu, hânedânların ayrı birer devlet değil dönem dönem bu iki devletin yönetim kademesini ele geçiren yapıları teşkil ettiği ve resmî târih anlayışı gereği 92. yılında olan devletimizin onun tezine göre 975 yaşında olması her ne kadar bugünkü târih anlayışımız içerisinde yer almıyorsa da bu görüşler üzerine düşünüp incelemeye ve onlardan müspet/menfî sonuçlar çıkarmaya değerdir.

Târih araştırmalarında hiçbir konunun sonuna nokta konmadığı ve her konunun dönem dönem farklı târihçiler tarafından ele alınıp tekrardan incelenip sonuçların değişebildiği mâlûmdur. Bundan dolayıdır ki, târih araştırmalarında son söz söylenmiştir gibi bir yargıya varmak isâbetsiz

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/9 Summer 2015

olur. Bu mânâda, Türk târihinin dönemlendirilmesi ve çağlara ayrılması gibi metodolojik ve felsefi sorunların, TTK başkanlığında oluşturulacak bir komisyon ile yeni bakış açılarıyla ele alınması zarûridir.

KAYNAKÇA

- AKÜN, Ömer Faruk. “Atsız, Hüseyin Nihal”, *TDVİA*, C. 4, 87-91.
- ATSIZ, Nihal. (1932). “Maziye İnkâr Edenler, Darülfünun ve Millî Tarih Kongresi”. *Atsız Mecmua*, S. 16, 73-77.
- ATSIZ, Nihal. (1935). *Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar*, İstanbul: Arkadaş Basımevi.
- Atsız, Nihal. (1946I). *Yolların Sonu*, İstanbul: Barıman Yayınevi.
- ATSIZ, Nihal. (1946II). *Bozkurtların Ölümü*, İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- ATSIZ, Nihal. (1949). *Bozkurtlar Diriliyor*, İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- ATSIZ, Nihal. (1950). “Türkçü Kimdir”, *Orkun*, S. 3, 3.
- ATSIZ, Nihal. (1951). “Tarih Şuuru”, *Orkun*, S. 29: 3-5.
- ATSIZ, Nihal. (1955). *900üncü Yıldönümü*, İstanbul: Türkiye Ticaret Matbaası.
- ATSIZ, Nihal. (1958). *Deli Kurt*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- ATSIZ, Nihal. (1965). “Kıbrıs’tan Sonra Kerkük”, *Ötüken*, S. 19: 1-2.
- ATSIZ, Nihal. (1966). *Türk Tarihinde Meseleler*, Ankara: Afşın Yayınları.
- ATSIZ, Nihal. (1997I). *Makaleler I*, İstanbul: İrfan Yayınevi.
- ATSIZ, Nihal. (1997II). *Makaleler II*, İstanbul: İrfan Yayınevi.
- ATSIZ, Nihal. (1997III). *Makaleler III*, İstanbul: İrfan Yayınevi.
- ATSIZ, Nihal. (1997IV). *Makaleler IV*, İstanbul: İrfan Yayınevi.
- ATSIZ, Nihal. (1997V). *En Sinsi Tehlike*, İstanbul: İrfan Yayınevi.
- ATSIZ, Nihal. (2009). *Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferleri ve Çektiklerimiz*, İstanbul: İrfan Yayınevi.
- ATSIZ, Nihal. (2012). *Türk Ansiklopedisindeki Yazıları*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- BAKİLER, Yavuz Bülent. (2010). *1944-1945 İrkçılık-Turancılık Davasında Sorgular Savunmalar*, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- (2010) *Birinci Türk Tarih Kongresi Ankara: 2-11 Temmuz 1932 Konferanslar Müzakere Zabıtları*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- DELİRORMAN, Altan. (1978). *Tanıdığım Atsız*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- ERCİLASUN, Ahmet B.. (2005). “Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun’un Değerlendirmesi”, *Doğumunun 100. Yılında Nihâl Atsız*, Ankara: Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları: 99-102.
- HACALOĞLU, Yücel. (2013). *Atsız’ın Mektupları*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- ILGAR, İhsan. (2000). “Kaybedilen Bir Dostun Arkasından”, *Türkçülerin Kaleminden Atsız*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı: 229-30.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/9 Summer 2015

- KARAKUZU, H. ACAR, E. (2015), "Türkiye'de Tarih Felsefesi Çalışmaları Bibliyografyası", *Turkish Studies*, Volume 10/5 Spring2015, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8074>, p. 201-228.
- Milliyet*. 07.05.1952: 7.
- Milliyet*. 22.05.1952: 2.
- NIETZSCHE, Friedrich. (2006). *Tarihin Yaşam İçin Yararı ve Sakıncası*, İstanbul: İthaki Yayınları.
- NUR, Rıza. (1924). *Türk Tarihi 3*, İstanbul: Matbaa-i Amire.
- ÖZBEK, Nadir. (1997). "Zeki Velidi Togan ve Türk Tarih Tezi", *Toplumsal Tarih*, S. 4: 20-27.
- ÖZCAN Ahmet. (2011). *Türkiye'de Popüler Tarihçilik 1908-1960*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ÖZDEMİR, Cihan. (2007). *Atsız Bey-Hüseyin Nihal Atsız'ın Hayatı, Fikirleri ve Romanları Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- ÖZDOĞAN, Günay Göksu. (2006). "*Turan'dan 'Bozkurt'a-Tek Parti Döneminde Türkçülük (1931-1946)*", İstanbul: İletişim Yayınları.
- ÖZTÜRK, İbrahim Hakkı. (2013). "Bilimsel (Modern) Tarihten Parçalanmış (Postmodern) Tarihe" *Tarih Nasıl Yazılır?*, İstanbul: Tarihçi Kitabevi: 39-66.
- SERTKAYA, Osman F.. (1987). *Nihâl Atsız*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- SUVER, Akkan. (1976). *Nihal Atsız*, İstanbul: Su Yayınları.
- TOGAN, A. Zeki Velidî. (1929-1940). *Bugünkü Türkistan ve Yakın Mazisi*, Kahire: El Arabiye ve el İtimad Matbaaları.
- TURAL, Sadık K.. (1976). "Tarihî Roman ve Atsız'ın Tarihî Romanları Üzerine Düşünceler", *Atsız Armağanı*, İstanbul: Ötüken Yayınevi: XCIII-CXXX.
- YILDIRIM, Dursun. (2005). "Türk Ülküsü Atsız", *Doğumunun 100. Yılında Nihâl Atsız*, Ankara: Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları: 7-31.
- YILMAZ, Murat. (2013). "Ahmed Cevdet Paşa'nın Tarih Felsefesi", *Gelecek Geçmiş Tartışıyor Ulusal Tarih Öğrenci Sempozyumu Bildirileri 2-4 Mayıs 2013*, Isparta: 60-71.
- YINANÇ, Mükrimin Halil. (1969). *Millî Tarihimizin Adı*, İstanbul: Hareket Yayınları.
- YINAÇ, Mükrimin Halil. (2011). "Millî Tarihimizin İsmi", *Anadolu Mecmuası*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi: 5-9.
- YINANÇ, Mükrimin Halil. (2011). "Millî Tarihimizin Mevzuu 1", *Anadolu Mecmuası*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi: 58-63.
- YINANÇ, Mükrimin Halil. (2011). "Millî Tarihimizin Mevzuu 2", *Anadolu Mecmuası*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi: 95-101.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/9 Summer 2015

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

YILMAZ, M., (2015). “Nihâl Atsız’ın Târih Algısı ve Türk Târihi Hakkındaki Görüşleri /Nihâl Atsız’s History Perception and Opinions About Turkish History”, *TURKISH STUDIES - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Şefik Yaşar Armağanı), Volume 10/9 Summer 2015, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8535>, p. 469-484.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/9 Summer 2015

